

LAKIALOITE 49/2010 vp

Laki rikoslain 20 ja 21 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

Nelonen: "Väkivaltaisiakin raiskauksia tuomitaan lievinä". "Mies kidnappasi ja pahoinpiteli ex-vaimonsa — vuosi ehdollista rangaistusta". Itä-Suomen hovioikeus lievensi Kuopion käräjäoikeuden tuomiota miehen tekemästä lapsen raiskauksesta ja lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Alkuperäinen 2,5 vuoden ehdoton vankeustuomio lieveni hovioikeudessa yhteen vuoteen ja 10 kuukauteen ehdollista vankeutta. Perusteluina olivat raiskauksessa käytetty lievä väkivalta ja uhrin ikä (15 vuotta). Kauhajoen käräjäoikeus tuomitsi muutama vuosi sitten 17-vuotiaan teinipojan nuorena henkilönä tehdystä törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja raiskauksesta vuodeksi ja kymmeneksi kuukaudeksi ehdolliseen vankeuteen. Uhri oli kotimatalla ollut kahdeksanvuotias tyttö, jonka poika vei autiotaloon ja raiskasi siellä ainakin kolme kertaa. Kun suurlähettiläs Alpo Rusi sai valtiolta 70 000 euroa korkoineen kärsimyksistä, joita tietovuoto vakoilututkinnasta hänelle aiheutti, joutuu Kauhajoen teiniraiskaaja korvaamaan uhrilleen kärsimyksestä 11 000 euroa.

Vastaavanlaisia uutisia mediassa on ollut lähes päivittäin. Kansalaisten oikeustajua on koetellut erityisesti vakavista seksuaali- ja väkivaltarikoksista annetut lievät tuomiot.

Tilastokeskuksen mukaan törkeät raiskaukset ja törkeiden lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapausten määrä on lisääntynyt jonkin verran viime vuosina. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittujen rangaistusten lukumäärä on viisinkertaistunut viimeisten 15 vuoden aikana. Myös poliisin tietoon tulee vuosittain yhä enem-

män hyväksikäyttör rikoksia. Murhien ja tappojen määrä sen sijaan on lievästi laskenut.

Lainsäädäntömme, mutta ennen kaikkea oikeuskäytäntömme on muutenkin seksuaalirikosten osalta aivan liian löysä. Esimerkiksi raiskaustapauksissa lieventäviä asianhaaroja käräjäoikeuksien ja jopa korkeampien oikeusasteiden mielestä ovat mm. raiskauksen lyhyt kesto, uhrin pukeutuminen ja humalatila tai vaikkapa tekijän nuhteeton menneisyys ja asian julkitulon tuoma negatiivinen julkisuus. Useimmissa maissa raiskauksessa käytetty väkivalta voi olla tuomion kannalta vain raskauttava tekijä. Suomalaisissa tuomioistuimissa ja eri oikeusasteissa samankaltaisten tekojen tuomioissa on suurta hajontaa.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan ehdoton tuomio langetetaan 60 prosentissa raiskauksista, ja 40 prosenttia ei ehdotonta tuomiota saa. Tutkimuslaitoksen mukaan lasten seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa tuomion langettaminen on yhteydessä lapsen ikään. Tutkimuksessa käytetyn määritelmän mukaisesta sukupuoliyhteydestä alle 12-vuotiaan lapsen kanssa tuomitut ehdottomat vankeusrangaistukset ovat yleensä pituudeltaan vähintään 2 vuotta. Lievimpiä seuraamuksia (ehdollinen alle 6 kk, ehdoton alle 1 v 6 kk) tuomitaan lähinnä silloin, kun lapsi on vähintään 12-vuotias. Tällaisen rajan asettaminen 12 ikävuoteen on erittäin kyseenalaista oikeudentulkintaa. 12-vuotiaalle hyväksikäytöstä aiheutuu vähintään yhtä suuret traumat kuin nuoremmillekin lapsille. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan myös rangaistuskäytän-

nöissä on epäjohtonmukaista vaihtelua ja myös tuomioistuinten antamissa rangaistusten perusteluissa on suurta vaihtelua. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusten mukaan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rangaistuskäytännöt ovat epäyhtenäisiä: rangaistusten hajonta on suuri ja tuomioiden perusteluissa kerrotut syyt selittävät vain osan rangaistuskäytäntöjen vaihtelusta.

Ylen MOT-ohjelman mukaan kolmannes hovioikeuden raiskaustuomioista on ehdollisia. Kun tarkastellaan pelkkiä raiskauksia, joihin ei liity muita rikoksia, ehdollisten tuomioiden pituus vaihtelee 14 ja 22 kuukauden välillä. Kun kyse on raiskauksesta ja muista rikoksista, tuomiot eivät merkittävästi kiristy: kovin ehdollinen tuomio oli kaksi vuotta. Ehdollisten raiskaustuomioiden keskiarvo on puolitoista vuotta.

Suurimmat tuomionalennukset ovat niitä, joissa käräjäoikeuden ehdoton vankeustuomio on muuttunut hovioikeudessa ehdolliseksi, vaikka raiskaussyytteet ovat säilyneet ennallaan. Näin oli esimerkiksi Itä-Suomen hovioikeuden tapauksessa, jossa se alensi raiskauksesta ja lap-

sen seksuaalisesta hyväksikäytöstä annetun kahden ja puolen vuoden vankeustuomion alle kahden vuoden mittaiseksi ehdolliseksi tuomioksi. Oheen tuomittiin yhdyskuntapalvelua. Yhtenä perusteena oli se, että 15-vuotiaaseen uhuriin kohdistunut väkivalta oli lievää. Hovioikeudessa joka viidettä raiskaustuomiota on lievennetty ja joka kymmenettä kovennettu.

Tällä hetkellä useimmissa väkivalta- ja seksuaalirikoksissa tuomioita annetaan rangaistusasteikon alemman asteikon mukaisesti. Korjattavaa on paljon rangaistuskäytännöissä ja siinä, miten oikeuslaitos lakia tulkitsee ja millaisia rangaistuksia vakavista rikoksista määrätään. Kansalaiset vaativat laajalti vakavien rikosten rangaistusten koventamista. Jotta voidaan varmistaa kovemmat rangaistukset väkivalta- ja seksuaalirikoksista, on rikoslain alhaisimpia rangaistuksia kovennettava.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 20 ja 21 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 20 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 momentti sekä 21 luvun 1 §:n 1 momentti ja 3 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 20 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 momentti laissa 563/1998 sekä 21 luvun 1 §:n 1 momentti ja 3 §:n 1 momentti laissa 578/1995, seuraavasti:

20 luku

Seksuaalirikoksista

1 §

Raiskaus

Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilön kohdistuvaa väkivaltaa

tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava *raiskauksesta* vankeuteen vähintään kolmeksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi.

— — — — —

2 §

Törkeä raiskaus

Jos raiskauksessa

1) aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikoksen tekevät useat tai siinä aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä,

3) rikos tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla tai

4) käytetään ampuma- tai teräasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä taikka muuten uhataan vakavalla väkivallalla

ja raiskaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava *törkeästä raiskauksesta* vankeuteen vähintään viideksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

5 §

Seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi

1) kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen,

2) kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsyttömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä, käyttämällä törkeästi väärin tämän kypsyttömyyttä,

3) henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt tai

4) henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä,

on tuomittava *seksuaalisesta hyväksikäytöstä* sakkoon tai vankeuteen vähintään kolmeksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi.

6 §

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka

1) on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa,

2) koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään tai

3) saa hänet ryhtymään 2 kohdassa tarkoitettuun tekoon,

on tuomittava *lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään vuodeksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi.

7 §

Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Jos lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä

1) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,

2) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai

3) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava *törkeästi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään viideksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

21 luku

3 §

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

Surma

1 §

Tappo

Joka tappaa toisen, on tuomittava *taposta* vankeuteen määrääjäksi, vähintään yhdeksäksi vuodeksi.

Jos tappo, huomioon ottaen rikoksen poikkeukselliset olosuhteet, rikoksentekijän vaikutimet tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksentekijä on tuomittava *surmasta* vankeuteen vähintään viideksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Helsingissä 30 päivänä kesäkuuta 2010

Pertti Hemmilä /kok